

HEGEDŰS KANDID LAJOS EMLÉKEZETE. ¹⁾

Pulszky Ferencztől.

Nagy veszteség érte a Magyar Nemzeti Múzeumot Hegedűs Kandid Lajos miniszteri tanácsos halála által, ki a vallás- és közoktatási miniszteriumban a közművelődési intézetek előadója volt. Azon sokoldalú férfiak közé tartozott, kik az elébbi nemzedékben nem voltak ritkák s anélkül, hogy őket szakembereknek nevezhetnők általános művelődésök következtében képesek voltak a legkülönbözőbb szakokban sikerrel működni. Hegedűs is eredetileg a jogtudomány terén működött, hivatalba lépett a Bach rendszer alatt, később a felélesztett magyar cancellariánál helytartósági tanácsos volt s a kiegyezés idejében, midőn a magyar miniszterium alakult egyike volt azon kevésbé ismert bürokratáknak,

---

¹⁾ Hegedűs Candid Lajos 1833. jun. 13-án halt meg és 15-én eltemettetett. Temetésén a Nemzeti Múzeum tisztikara testületileg vett részt s díszes koszorút tett koporsójára a következő felirással: »Felejthetetlen pártfogójuknak a Nemzeti Múzeum tisztviselői.« Haláláról a család a következő gyászjelentést bocsátotta ki: »Hegedűs Berta saját maga és számos rokonai nevében fájdalomtól tört szívvel jelenti hön szeretett testvér-bátyának, dr. H e g e d ű s L a j o s C a n d i d úrnak, vallás- és közokt. m. kir. miniszteri tanácsosnak, a magy. tudom. Akadémia levelező tagjának, a műemlékek országos bizottsága helyettes elnökének, hosszabb szenvedés és a halotti szentségek felvétele után, folyó évi június hó 13-án délután 2 óraker, munkás élete 52-dik évében, Rákos-Palotán történt gyászos elhunytát. A boldogult hült tetemei pénteken f. évi június hó 15-én délután 5 óraker fognak a kerepesi út melletti sirkert hallottas kápolnájában, a róm.-kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni és ugyanezen temetőben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő sz. mise áldozat pedig szombaton f. évi június hó 16-án délelőtt 10 óraker fog a hudapest lipótvárosi plébánia templomban az egek urának bemutatatni. Kelt Budapesten, 1833. évi június hó 13-án. Áldás hamvaira!«

S z e r k.

kik az első helyre nem vágyodnak, de a másodikon fénylenek, habár nevök az iroda küszöbét csak ritka esetekben haladja meg s munkásságoknak sikere nagy részben a miniszterre háramlik. Az ily miniszteri hivatalnokoknak állása különös, ha oly miniszter alá kerülnek, kinek kezdeményezése nincs, sőt annak nem is barátja, akkor az iroda mindennapi dolgai közt magok is eltompulnak s gépszerűen végezve feladatukat, szellemök is eltörpül a sok bürokratikus irka-firkánál. Ha ellenben oly miniszter alá jutnak, ki tenni akar, az újjításnak nem ellensége, sőt nagyobb szabásu tervekkel foglalkozik, az ily hivatalnok elemében érzi magát, megérti főnökének intenczióit, kidolgozza a részleteket, feltalálja a módokat, melyek szerint főnökének eszméi keresztül vitethetnek s életbe léptethetnek. Ily munkakörben szívesen dolgozik a kitünő hivatalnok, sőt sokszor erején felül is szereti a munkát, melynek sikerére büszkén tekint, habár a világ az érdemet a miniszternek tulajdonítja, kinek minden esetre legnagyobb érdeme, ha sikerül neki magát ily férfiakkal körülvenni, kik képesek eszméit felfogni s részletesen kidolgozni. Hegedüsnek azon szerencséje volt, hogy oly miniszterek alatt szolgált, kik mindig nagyszabásu reformokkal foglalkoztak, mindenütt kezdeményeztek, s nagy terveket valósítottak meg. A lángeszü b. Eötvös J. használta fel Hegedüs tevékenységét először s Trefort Hegedüsben találta egyik legtevékenyebb s legpraktikusabb eszközét, kinek sokoldalú tevékenységét egész kiterjedésében igénybe vette. Ő reá bizta az alapok kezelését s az alapokhoz tartozó roppant jószágok igazgat. felügyeletét, a mi egy embernek teljes erejét és idejét igénybe veszi s ezenfelül reá bizta a közművelődési intézetek fejlődésben lévő ügyét, mely mindennap nagyobb kiterjedést nyert. Hegedüs által vitte ki a Therezianum magyar jószágainak elkülönítését s kivételét a bécsi igazgatóság alól, őt használta fel, midőn a zalaapáti, szent-gothardi és telkii apátságokat az osztrák szerzetesektől visszaváltotta. Hegedüs vette szívére a Nemzeti Múzeum és galléria ügyét, a műemlékek országos bizottsága azonban legkedvesebb gyermeke volt, ő készítette ennek alapszabályait, részt vett minden gyűlésében s mint egy apa sikerült fiának úgy örült, midőn a miniszter ezen intézménynek törvény által biztos alapot adott. Nőtelen lévén több ideje volt, mint azon hivatalnokoknak, kiket a családélet gondjai és

örömei nagy részben elfoglalnak s ezen időt előszeretettel szentelte a művészet s tudomány tanulmányozására. Mulatságnak tekintette, ha a Nemzeti Múzeum s a könyvtár ügyeivel foglalkozhatott, gyakran látogatta meg ezen intézeteket s melegen érdeklődött kifejlesztésök iránt; de el is busult, ha az azokra szánt s a költségvetésjavaslatba előirányzott nem nagy összegeket a pénzügyi miniszteriumban oly férfiak törölgették, kiknek művészetről, tudományról s annak befolyásáról az életre s a nemzet művelődésére semmi fogalmuk nincs, csupán takarékosági szempontból a logika ellenére is törölgették és redukáltatták, de azért mégis időről-időre történt némi haladás e tekintetben is, a miniszter minden évben megújította az előbbi évek minisztertanácsaiban törölt tételket s így alakultak mégis a művészi ösztöndíjak, a minta rajztanoda, a Múzeum lépcsőházának kifestése, a múzeumi könyvtár szakszerű rendezése s bebutorozása, a gyűjtemények gyarapítása, a római amphitheatrum felásatása, a kassai székesegyház és a budai templom restauratioja, a visegrádi romok kitisztítása, a Vajda-Hunyadi várnak kiegészítése stb. Mindezekben nagy érdeme volt Hegedüsnek, ki miniszterének szándékát úgy meg tudta érteni, s mindazoknak kívánságait felfogni, kik a közművelődési intézmények élén állnak. Mindazáltal igényt tarthat azon érdemkoszorú nehány levelére, mely a miniszternek érdemlett osztályrésze.

Sokoldalú foglalkozásánál Hegedüs előszeretettel művelte a könyvészetet, szerette a francia bibliophilek képes kiadásait, kívánta volna, hogy szaktudósok egyesüljenek Magyarország illusztrált történetének kritikai megírására. Folyvást érdeklődött a M. Nemz. Múz. és egyetemi könyvtár gyarapodása iránt, pártolta a »Magy. Könyvszemlét«, sőt előkészítette Tinódy Sebestyén egy új kiadását, mely hű hasonmása legyen az első kiadásnak, s díjul szolgáljon a középtanodákban. Válogatott könyvtára tanuskodik azon előszeretetről, melylyel bibliographiai munkákban kereste mulatságát, ha hivatalos elfoglaltságából fáradtan került lakába, s azon este nem háborgatta őt többé semmi kérelmező, vagy a közművelődési intézetek egyik-másik hivatalnoka, kiket ily órákban szokott fogadni jelentéseivel. Illő, hogy a könyvkedvelőnek emlékéhez a »Magy. Könyvszemle« járuljon a legelső koszorúval.